

prof. dr hab. Mariusz Lipowski

Recenzja rozprawy doktorskiej:

***Motywacja studentów-sportowców w obszarze sportu i edukacji
z perspektywy teorii samodeterminacji***

kandydatka do stopnia doktora: mgr Magdalena Ardeńska

promotor: dr hab. Rajmund Tomik, prof. AWF Katowice

promotor pomocniczy: dr Zuzanna Wałach-Biśta

Otrzymana do recenzji dysertacja jest ciekawym studium dotyczącym motywacji studentów-sportowców w obszarze sportu i edukacji. Doktorantka dokonuje analiz z perspektywy teorii samodeterminacji, zaś za cel badań przyjmuje próbę identyfikacji motywacji studentów-sportowców do studiowania i do uprawiania sportu. W pracy zawarta jest analiza różnic w motywacji pomiędzy grupami wyodrębnionymi ze względu na płeć, kierunek studiów i rodzaj uprawianego sportu. Celem przeprowadzonych badań była również analiza związku motywacji do uprawiania sportu z motywacją do studiowania. Rozprawa jest udanym przyczynkiem do szerszych rozważań na temat motywacji. Odbieram tę lekturę jako ciekawą analizę, która może być polecana każdej osobie interesującej się skutecznością motywowania zawodników do walki sportowej, ale również wzbudzania samodeterminacji do podejmowania innych zachowań niezwiązanych ze sportem. Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska jest interesującym i zarazem twórczym pomysłem badawczym. Ustosunkuję się zatem do poszczególnych części pracy, a z obowiązku recenzenta nakreślę swoje uwagi krytyczne. Mam nadzieję, że krytyka ta przyczyni się do dalszego rozwoju naukowego Doktorantki.

Praca liczy 150 stron i ma typową dla prac empirycznych strukturę – rozpoczyna ją *Wstęp*, zaś po nim Autorka wprowadza czytelnika w podstawy teoretyczne dotyczące motywacji. Po wprowadzeniu teoretycznym, Doktorantka przechodzi do części empirycznej pracy – zapoznaje z celem podjęcia badań, przedstawia pytania badawcze i hipotezy, osoby badane, opisuje procedurę zastosowaną w badaniach. Kolejno przedstawia wyniki, a po nich dyskusję i wnioski. Taka struktura pracy jest typowa dla prac doktorskich i tworzy spójną całość.

Zacznę od tytułu. Z całą pewnością mogę stwierdzić, że odpowiada treściom zawartym w dysertacji – jest stylistycznie oraz metodologicznie prawidłowy i daje potencjalnemu

czytelnikowi wskazówkę, co do obszaru eksploracji naukowej. Wzbudza też zainteresowanie potencjalnego czytelnika.

We *Wstępie* Doktorantka dokonuje ciekawego wprowadzenia do problematyki, którą zajmuje się w pracy, wyraźnie formułuje cel badań. Podkreśla, że sportowcy wkładają ogromny wysiłek związany z rozwijaniem kariery zawodniczej sportowej równoległe ze zdobywaniem wyższego wykształcenia. To może przyczynić się wypalenia zawodowego, pogorszenia swoich wyników w nauce i sporcie, a nawet do rezygnacji z kontynuowania studiów i swojej kariery sportowej.

Rozdział pierwszy, o tytule *Podstawy teoretyczne badań motywacji*, stanowi wprowadzenie teoretyczne obejmujące opis i zarys historyczny zagadnienia motywacji oraz założeń teorii samodeterminacji. Szczególnie interesujące treści można znaleźć w podrozdziale *Założenia subteorii SDT*. Doktorantka rozważa tu kognitywną ewaluację w kontekście poczucia autonomii. Omawia też internalizację, introjekcję i integrację z organizmicznego punktu widzenia. Ciekawy fragment tego rozdziału dotyczy różnic indywidualnych. Jednak w podrozdziale *Cele i ich treść* (który jest mi osobiście bardzo bliski naukowo) brakuje powołania się na polskich badaczy zajmujących się motywacyjną funkcją celu w sporcie wyczynowym czy prozdrowotnej aktywności fizycznej.

Rozdział drugi, o tytule *Przegląd badań motywacji w obszarze sportu i edukacji*, stanowi teoretyczny opis mechanizmów motywacyjnych występujących w obszarze sportu i edukacji wraz z przeglądem literatury naukowej. Doktorantka podejmuje rozważania na temat motywacji w dwóch osobnych podrozdziałach: *Motywacja w obszarze sportu i aktywności fizycznej* oraz *Motywacja w obszarze edukacji*. Zabieg ten uważam za udany, a przytaczana literatura jest bogata. Widziałbym tu jeszcze jeden podrozdział, w którym znalazłby się przegląd literatury dotyczącej założonego problemu badawczego, a więc połączenia motywacji sportowej i edukacyjnej.

Podsumowując część teoretyczną pracy, mogę stwierdzić, że mgr Magdalena Ardeńska posiada znaczną wiedzę w poruszanych zagadnieniach. Doktorantka prezentuje swoje umiejętności zgłębiania literatury przedmiotu. Wywód jest prowadzony w sposób niebudzący zastrzeżeń stylistycznych. Czyta się tę część z przyjemnością i zainteresowaniem.

Po interesującym i obszernym wprowadzeniu teoretycznym, mgr Magdalena Ardeńska przechodzi do warstwy empirycznej pracy. Jako cel podjęcia badań przyjmuje identyfikację i analizę motywacji studentów-sportowców do studiowania i do uprawiania sportu z perspektywy teorii samodeterminacji. Pisz dalej, że celem badań jest również analiza związku

motywacji do sportu z motywacją do studiowania oraz analiza różnic w motywacji pomiędzy grupami wyodrębnionymi ze względu na płeć, kierunek studiów i rodzaj uprawianego sportu.

Następnie przedstawia pytania oraz hipotezy badawcze. Moim zdaniem struktura tego fragmentu pracy byłaby dużo bardziej przejrzysta, gdyby spróbować takiej konstrukcji: pytanie – uzasadnienie postawionego pytania i wynikająca z tego hipoteza, i tak kolejne pytania i hipotezy. Niezależnie od powyższego, zarówno pytania badawcze, jak i hipotezy są metodologicznie poprawne, a co ważne wzbudzają ciekawość czytelnika, co do uzyskanych wyników. Warto byłoby niektóre hipotezy (jeśli to tylko możliwe) ułożyć tak, by np. wskazywały kierunek zależności. Dla przykładu hipoteza: „Istnieje istotny statystycznie związek pomiędzy motywacją do sportu i motywacją do studiowania” mogłaby brzmieć: „Im wyższa motywacja do uprawiania sportu, tym wyższa motywacja do studiowania”. Bez takiego założenia hipoteza potwierdzi się zarówno, gdy korelacja będzie dodatnia, jak i ujemna.

Rozdział czwarty obejmuje wykorzystane metody badawcze, opis badanej próby studentów-sportowców, opisy narzędzi badawczych wraz z wynikami badań ich struktury czynnikowej i spójności wewnętrznej oraz wykorzystane narzędzia analizy statystycznej.

Na wstępie Doktorantka zaznacza, że zdaniem Uczelnianej Komisji Bioetycznej ds. Badań Naukowych AWF Katowice, badania motywacji do studiowania i do sportu prowadzone w ramach niniejszej pracy nie wymagają zgody Komisji. Warto jednak taką zgodę uzyskać. Jej brak może zablokować próbę przedstawienia wyników badań w renomowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym – większość czasopism zwraca się do autorów, by dostarczyli taką zgodę. Tym bardziej, że badania przeprowadzane są na osobach i dotyczą sfery ich osobowości.

Pierwszy podrozdział nosi tytuł *Materiał badawczy*. Trudno mi pogodzić się z określeniem „materiał” w stosunku do respondentów, jakimi byli studenci. Choć pojęcie „materiał” jest powszechne, prawidłowe i stosowane w naukach medycznych, jako humanista wolę określenie „osoby badane”. Poza tą uwagą przyznaję, że liczebność grupy badanej jest imponująca. Pochwalić Doktorantkę należy również za skrupulatny jej opis ze szczegółowymi tabelami. Próba, w moim przekonaniu jest odpowiednia – reprezentatywna, by na pytania badawcze móc skutecznie odpowiedzieć.

Tak jak opis grupy badanej, podobnie skrupulatnie opisane są narzędzia badawcze. Doktorantka wykorzystwała metodę sondażu diagnostycznego i by zbadać motywację do studiowania zastosowała polską wersję kwestionariusza *Skali Motywacji Akademickiej* (*The Academic Motivation Scale*) opracowany przez Valleranda i współpracowników, który został poddany polskiej adaptacji i walidacji. W celu zbadaniu motywacji do sportu wykorzystwała

kwestionariusz *Skali Motywacji Sportowej (The Sport Motivation Scale)*, opracowany przez Pelletier i współpracowników na podstawie teorii samodeterminacji. Kwestionariusz przetłumaczony z języka angielskiego na język polski zgodnie z procedurą tłumaczenia – tłumaczenie zwrotne. Narzędzia, są dobrze dobrane, a Autorka zamieszcza ich dokładny opis, podając również wskaźniki dopasowania confirmacyjnej analizy czynnikowej.

Choć w badaniach Doktorantka zastosowała tylko dwa narzędzia badawcze, to ogrom wyników, które można dzięki nim uzyskać oraz, co już podkreślałem, liczebność próby powinny dostarczyć ciekawych wyników. Moje przypuszczenia potwierdzają kolejne rozdziały. Już w następnym, o tytule *Operacjonalizacja zmiennych* znajduję tabelę porządkującą dalszy wywód, a w kolejnym (*Narzędzia analizy statystycznej*) opis zastosowanych statystyk. Skrupulatnie opisane są dobrane metody statystyczne – dzięki nim czytelnik nabiera przekonania o wartościowych analizach wyników. Jest to niezwykle dobrze przygotowana część rozprawy, za którą należy Doktorantkę pochwalić. Analizy w dalszej części pracy są przygotowane starannie w oparciu nie tylko o statystyki podstawowe – Doktorantka sięga po metody zaawansowane. Również trafność wyboru programu statystycznego nie budzi moich wątpliwości.

Kolejny fragment pracy dotyczy wyników badań – rozdział piąty (podzielony na trzy podrozdziały) stanowi część empiryczną pracy i obejmuje wyniki badań motywacji studentów-sportowców do studiowania i do uprawiania sportu. Pierwszy podrozdział przedstawia opis wyników badań ankietowych motywacji studentów-sportowców. W kolejnych podrozdziałach mgr Magdalena Ardeńska przedstawia wyniki analiz statystycznych dotyczące różnic w motywacji pomiędzy grupami wyróżnionymi ze względu na płeć, kierunek studiów i rodzaj uprawianego sportu (indywidualny lub zespołowy), analizy efektów interakcyjnych oraz analizy korelacji wymiarów motywacji do sportu i do studiowania.

Rozdział *Wyniki badań* daje czytelnikowi kolejny dowód na dojrzałość naukową Doktorantki. Dokładny opis procedur przeprowadzonych analiz daje możliwość ponownego ich przeprowadzenia w zbliżony sposób na podobnych grupach sportowców innych dyscyplin. Jest to dobrze przygotowana część rozprawy, za którą należy pochwalić. Na 36 stronach czytelnik może znaleźć wiele szczegółowych danych i ciekawych analiz. W szczególności interesujące są pozytywne korelacje pomiędzy podskalami motywacji do studiowania (*Skala Motywacji Akademickiej*) i do sportu (*Skala Motywacji Sportowej*). Wyniki badań, są przedstawione w sposób prawidłowy, a dzięki ich ilustracji w formie wykresów i tabel przekaz jest czytelny i dobry w odbiorze.

Na stronie 107 rozpoczyna się dyskusja. W tym rozdziale, Doktorantka prowadzi prawdziwą polemikę, gdzie swoje wyniki porównuje do wyników opublikowanych w pracach innych autorów. Dyskusja, zawarta na 12 stronach, jest dojrzała i świadczy o dobrej znajomości tematu, a także wiedzy interdyscyplinarnej. Tu również, jak w poprzednim rozdziale, dobrze ułożona jest struktura, a Doktorantka prowadzi wywód zgodnie z przedstawianymi wcześniej wynikami. Mgr Magdalena Ardeńska daje dowód swojej dojrzałości naukowej, gdyż potrafi krytycznie odnieść się do analizowanej literatury w kontekście badań własnych. Dowodzi też swojej wiedzy praktycznej, gdyż formułuje wiele spostrzeżeń natury utylitarnej.

Kolejna część dysertacji nosi tytuł *Wnioski* – to równie skrupulatnie przygotowany rozdział. Bardzo porządkuje i podsumowuje wyniki przeprowadzonych badań i analiz. Sądzę jednak, że można by go połączyć z poprzednim. Można też włączyć do podsumowania, którego mi osobiście brakuje w pracy. Nie znajduję też „samokrytyki” – mam tu na myśli opisanie ograniczeń w przedstawianych badaniach. Zamiast tego, oczom czytelnika ukazuje się *Bibliografia*, która jest dobrze dobranym spisem 140 źródeł. Objętościowo jest imponująca i świadczy o solidnym zgłębieniu tematyki.

Podsumowując, mogę stwierdzić, że zarówno zamysł badawczy, jak i jego realizacja zasługują na pozytywną ocenę. Recenzowana praca doktorska przygotowana została pod względem formalnym prawidłowo, a Doktorantka posługuje się językiem naukowym oraz poprawnie interpretuje wyniki badań, co umożliwi czytelnym odbiór. Mogę stwierdzić, że doświadczenie badawcze zdobyte przez Kandydatkę do stopnia naukowego doktora dobrze rokuje dla konstruowania kolejnych ciekawych projektów badawczych.

Reasumując stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji dysertacja, której autorem jest mgr Magdalena Ardeńska, o tytule *Motywacja studentów-sportowców w obszarze sportu i edukacji z perspektywy teorii samodeterminacji*, napisana pod kierunkiem dra hab. Rajmunda Tomika, prof. AWF Katowice, przy współpracy z promotorem pomocniczym: dr Zuzanną Wałach-Biśtą, spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim w myśl art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, a więc prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej. Wnioskuje zatem o dopuszczenie kandydatki do stopnia doktora do dalszych etapów postępowania.